

FOND FOTOGRAFIJ FRANA VESELA V SLOVENSLEM ETNOGRAFSKEM MUZEJU

Pregledni znanstveni članek | 1.02

Izvleček: Članek predstavlja del fotografske zapuščine Frana Vesela iz prvih desetletij 20. stoletja, ki ga hrani Dokumentacija Slovenskega etnografskega muzeja. Gre za fotografsko gradivo, ki je motivno etnološko zanimivo, krajevno in časovno raznoliko in obsega 647 črno-belih fotografij, 534 negativov in 81 duplikatov že izdelanih fotografij, ki so v letu 1956 postali last tedanjega Etnografskega muzeja.

Ključne besede: Fran Vesel, fotograf, fotografija, Slovenski etnografski muzej, fotografska dediščina

Abstract: The article presents the part of Fran Vesel's photographic legacy that is stored in the Slovene Ethnographic Museum Documentation Department. Originating during the first decades of the 20th century, these photographs are interesting particularly for ethnologists. Taken in various locations and at different times, the collection contains 647 black and white photographs, 81 duplicate photographs, and 534 photographic negatives, all of which came into possession of the Slovene Ethnographic museum in 1956.

Key Words: Fran Vesel, photographer, photography, Slovene Ethnographic Museum, photographic heritage

Uvod

Fond fotografij Frana Vesela, ki ga hrani Oddelek za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja,¹ je le del obsežne fotografske dediščine omenjenega oddelka, ki nam omogoča vpogled v izbrane časovne in prostorske okvire naše kulture. Gradivo je raznovrsten vir za raziskovalce različnih usmeritev, ki jih zanima življenje na Slovenskem v prvih desetletjih 20. stoletja. Med letoma 1906 in 1939 je Fran Vesel s fotografsko kamero zabeležil materialno, družbeno in duhovno kulturo slovenskega prostora, ki se kaže v ohranjenih posnetkih stavbarstva, gospodarskih dejavnosti, noše, prometnih sredstev ter šeg in navad tedanjega človeka.

Veselovo zanimanje za beleženje motivov slovenskega prostora lahko povežemo z delom in usmeritvijo današnjega SEM-a, ki je že od začetkov svojega delovanja usmerjen v raziskovanje človeka in njegovega življenja, povezanega z materialno, družbeno in duhovno kulturo. Tako kot je Vesel med svojim delovanjem v Klubu slovenskih amater-fotografov skušal oblikovati »kataster slovenske zemlje« in v okviru tega dokumentarno zabeležiti motive slovenskega prostora, tako SEM beleži artefakte preteklosti in jih ohranja za prihodnost.

Poleg Veselovega fotografskega gradiva, ki ga hrani SEM in ki je za etnologe zanimiva fotografska dediščina, je del Veselove zapuščine tudi v Narodnem muzeju Slovenije² in rokopisnem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice³ v Ljubljani, pri čemer gre v glavnem za gradivo drugačne motivike, s poudarkom na portretih znanih Slovencev in osebni Veselovi korespondenci s sodobniki.

O Franu Veselu

Fran Vesel se je rodil 20. 12. 1884 v Ljubljani materi Ani, rojeni Regoršek, in očetu Andreju Veselu, bratu znanega ljubljanskega slikarja Ferda Vesela, ki naj bi usmerjal Veselovo zanimanje za

umetniško ustvarjanje. Fran je imel tudi brata Jožeta, za oba je po smrti matere v letu 1903 skrbel njun oče.

Osnovno šolo in realko je Fran Vesel obiskoval v Ljubljani, sledil je vpis na gimnazijo, kjer je zaradi težav z učenjem končal le en razred, nakar se je prepisal na trgovsko šolo. Po končanem šolanju je verjetno nekaj časa delal v očetovi trgovini, nato pa med letoma 1912 in 1923 delal kot pogodbeni uradnik pri Uradu za zagradbo hudournikov v Ljubljani, kjer mu je njegovo znanje fotografiranja prišlo prav. Leta 1917 je vstopil v črno vojsko v Judenburgu, kjer je do konca prve svetovne vojne opravljal vojaško dolžnost.

Zanimanje za fotografijo je Vesela gnalo na mnoga potovanja, na katerih je fotografiral tako slovenske kot tuje kraje. Znano je, da je potoval v Beograd, na Dunaj, v Sofijo, Carigrad, Prago, München, Salzburg, Benetke, Zagreb, na Rab.

Svoje fotografsko udejstvovanje je Vesel usmeril v ustanovitev Kluba slovenskih amater-fotografov v januarju 1911, v okviru katerega se mu je porodila ideja oblikovanja »katastra slovenske zemlje«, ki je tako postal prvi projekt in osrednji del njihovega programa in je zajemal fotografske topografije območja Bele krajine z okolico, Ljubljane, Celja, vse do Maribora ter območje Gorenjske z motiviko krajevnih, historičnih in narodopisnih posebnosti (Štrumej 1999: 13). Zanimanje za slovenske kraje in ohranitev njihovih posebnosti je Vesela gnalo v oblikovanje zasebnega kulturnega arhiva (Rupert 1999: 19), katerega je po svoji smrti zapustil slovenskemu narodu. Gradivo je pozneje postalo last NMS in NUK. Tako je izgubilo svoj prvotni namen, saj ga je treba obravnavati kot celoto, ki naj bi rabila kot »kompleten izsek iz slovenskega kulturnega življenja od leta 1900 do njegove smrti«.

Med letoma 1921 in 1927 je Vesel na umetniški šoli Probuda poučeval teoretični in praktični pouk fotografije. Umrl je po dolgi bolezni 7. 3. 1944 (Rupert 1999: 20–21, 26–28).

Fond fotografij Frana Vesela v SEM

Današnji fond fotografij Frana Vesela naj bi postal last SEM v letu 1956, o čemer pričajo zapisi o prehodu gradiva iz dokumen-

1 V nadaljevanju SEM.

2 V nadaljevanju NMS.

3 V nadaljevanju NUK.

* Anja Jerin, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., kustodinja dokumentalistka, Slovenski etnografski muzej, 1000 Ljubljana, Metelkova 2, E-naslov: anja.jerin@etno-muzej.si

Kingl Albin – postrešček v Judenburgu.
Foto: Fran Vesel, Judenburg, datum posnetka neznan (Dokumentacija SEM)

Semenj v Kranju.
Foto: Fran Vesel, Kranj, 25. 4. 1907 (Dokumentacija SEM)

tacijskih fondov tedanjega NM v Etnografski muzej.⁴ Podatki o načinu pridobitve so navedeni na fototečnih kartonih Veselovih fotografij, kjer je zapisano »Dar Narodni muzej, 1956«.

Med delovanjem muzeja se je oblikoval danes kronološko urejen arhiv najrazličnejših dokumentov, ki pričajo o preteklem delovanju SEM. Ob pregledu omenjenega arhiva (Dokumentacija SEM 1947–1976) sem zasledila enoletne »delovne plane«, delovne načrte muzeja, v katerih so opredeljene naloge, ki naj bi jih muzejski uslužbenci v določenem letu izpolnili. Prvo navedbo ukvarjanja z Veselovim gradivom zasledimo v Delovnem planu EM v Ljubljani za leto 1950, kjer je omenjena nabava kopij etnografskih posnetkov iz zapuščine F. Vesela v NM. Ob tem je bilo verjetno mišljeno gradivo iz zapuščine Frana Vesela, kljub zapisu v delovnem načrtu za naslednje leto, kjer pod peto točko zasledimo zahtevo po pregledu gradiva iz zapuščine Ferda Vesela. Okvirni delovni plan EM v Ljubljani za leto 1953 omenja začetek pregledovanja zapuščine F. Vesela, kar nakazuje na to, da se je ukvarjanje s tem gradivom zaradi različnih dejavnosti za nekaj časa zamaknilo.⁵ Kot je mogoče sklepati iz pregleda delovnih načrtov in poročil o opravljenem delu, se je s pregledovanjem Veselovega gradiva, ki je bilo shranjeno v podstrešnih prostorih tedanjega NM, v glavnem ukvarjala Fanči Šarf.⁶ S tem je začela v letu 1953, nadaljevala v naslednjem (SEM 1953), leta 1955 pa poskrbela za kopije etnografskih posnetkov, jih inventarizirala in uredila (Šarf 1955) v primerno fototeko. Enake naloge so bile predpisane tudi za naslednje leto (SEM 1954), s pregledom pa naj bi Šarfova končala v letu 1956 (Šarf 1955). Podatke o dejanskem pregledovanju Veselove zapuščine najde-

mo v njenih poročilih, kjer navaja, da je v prvem tromesečju leta 1955 v depozitu NM na podstrehi pregledala štiri velike zaboje fotografskih plošč, ki naj bi nastale v obdobju od 1906 do 1933, izmed njih izbrala okoli 500 etnografsko pomembnih, nakar naj bi ji ostal še en zaboj (SEM 1955), s pregledom katerega pa je končala v naslednjem tromesečju istega leta (SEM 1955a). Podobne navedbe zasledimo v Poročilu o delu EM v Ljubljani v letu 1955, kjer je navedeno, da je bilo iz Veselove zapuščine izbranih okoli 900 foto plošč in okoli 500 kopij. Zapisano je bilo tudi, da NM gradiva ni bil pripravljen odstopiti EM, zato je bila načrtovana pridobitev po ene kopije iz vsakega negativa ter njihovo ustrezno oštevilčenje (SEM 1955). Gradivo naj bi bilo dokončno pregledano v drugem tromesečju leta 1956 (Šarf 1956) in urejeno v tretjem tromesečju istega leta.⁷ Iz zapisa Borisa Orla (Orel 1956), naslovljenega na ravnateljstvo tedanjega Narodnega muzeja, zasledimo podatke o pregledanem gradivu iz Veselove zapuščine, kjer je naštetu za EM zanimivo »fotogradivo etnografskega značaja: 282 foto-negativov (plošč) brez kopij, 224 foto-negativov (plošč) s kopijami, 180 foto-kopij brez negativov, 187 duplikatov foto-kopij«. Ob tem je zapisano, kako je pregledovanje potekalo (dodajanje tekočih številčk negativom in ustreznim kopijam) ter prošnja muzeja za odstop omenjenih kopij in duplikatov. Negativi naj bi ostali v hrambi NM, s možnostjo stalnega dostopa. Navedeno je tudi, da so bili že takrat nekateri izmed steklenih negativov »pokvarjeni«,⁸ kar naj bi bila predvsem posledica nepravilne hrambe v neustreznih pogojih. Kot piše Šarfova, je bilo na koncu izbranih 223 negativov s kopijami in okoli 300 negativov brez kopij (Šarf 1957).

Pregledano gradivo nam kaže na dolg proces ukvarjanja z Veselovim gradivom (od 1950–1957) v EM, ki danes predstavlja zani-

4 V nadaljevanju EM.

5 Ker so se delovne naloge, ki so bile ponavadi načrtovane za leto dni vnaprej, zaradi različnih dejavnikov časovno zamaknile, lahko ob koncu Delovnega plana EM v Ljubljani za leto 1950 (SEM 1949: 3) zasledimo zapisano Orlovo opombo: »Izpolnitev gornjega delovnega plana je odvisna predvsem od odobritve predloženega proračuna za leto 1950, od nastavitve potrebnih delovnih moči in seveda tudi od nabave potrebnega materiala«.

6 Pri tem sta ji občasno pomagali Pavla Štrukelj (Šarf 1955a: 1) in Sibila Nekrep (Nekrep 1956: 1).

7 Tako omenjata Nekrep in Šarf v svojih poročilih o delu v III. tromesečju (Nekrep 1956a: 1; Šarf 1956a: 1), vendar lahko v Delovnem planu EM v Ljubljani za leto 1957 (SEM 1956: 3) in Delovnem planu za leto 1957 (Šarf 1956b: 1) zasledimo nadaljnje načrte o ureditvi fotografij in negativov iz omenjene zbirke v NM.

8 Orel navaja: »Plošče morajo biti ločene druga od druge z vmesnim papirjem, biti morajo v suhem prostoru s stalno temperaturo, ki pa ne sme iti preko 10° nad ničlo« (Orel 1956).

Streljanje z možnarji.

miv fond preteklega časa, ki se je ohranil predvsem zaradi vestnega in natančnega dela nekdanjih in današnjih uslužbencev SEM.

Obseg gradiva

Zbirka Veselovega gradiva obsega 647 inventariziranih fotografij, 534 negativov na steklu in poliestrskem nosilcu ter 81 duplikatov že izdelanih fotografij. Fotografije so bile pridobljene iz negativov, ki jih je muzej pridobil od NM v letu 1956.

Fotografsko gradivo je glede na svojo motivno vsebino razdeljeno v 9 klasifikacijskih sklopov (1. interier, 2. prevozna sredstva, 3. noša, 4. gospodarstvo, 5. obrt, 6. šege – družbena kultura, 7. stavbarstvo, 8. cerkve, znamenja in gradovi, 9. kozolci, pastirski stanovi, plotovi, mostovi, mlini, drvarnice, sušilnice, vodnjaki in čebelnjaki), med katerimi je najboljše predstavljena materialna kultura z 9 fotografijami različnih interierov, 18 fotografijami prevoznih sredstev, s 112 posnetki noš, 100 fotografijami gospodarskih dejavnosti in obrti ter 378 fotografijami s stavbarskimi motivi. Preostali del fonda predstavljajo fotografije šeg in družbene kulture (27 fotografij).

Pogled na Veselovo fotografsko zbirko nam razkrije tudi krajevno in časovno raznolikost Veselovega ustvarjanja, ki je posledica njegovega zanimanja za zbiranje motivov celotnega slovenskega okolja, s čimer je začel že zelo zgodaj. V obdobju med letoma 1906 in 1939⁹ je obiskal mnogo slovenskih krajev in po fotografijah sodeč se je na ista mesta vračal večkrat, saj je mnoge motive posnel v različnih letnih časih. Analiza podatkov o krajih fotografiranja nam razkrije, da je v Veselovem fondu največ fotografij iz Ljubljane in njene okolice (131 fotografij) ter iz gorenjskih (118 fotografij) in štajerskih (93) krajev, medtem ko so drugi kraji, npr. na Goriškem (10 fotografij), Notranjskem (22 fotografij), Dolenjskem (30 fotografij), v Zasavju (5 fotografij), Beli krajini (52 fotografij) in tujini (4 fotografije) v zbirki slabše zastopani. Časovno umestitev Veselovih fotografij nam narekujejo ob fotografijah in negativih zapisani datumi, ki so ponekod znani v celoti (dan, mesec in leto fotografiranja so znani pri 190

Foto: Fran Vesel, okolica Maribora, datum posnetka neznan (Dokumentacija SEM)

fotografijah), delno znani, pri katerih je znan samo mesec z letnico slikanja, kar lahko zasledimo pri 21 fotografijah, ali pa je znano samo okvirno leto fotografiranja (pri 44 fotografijah). Na fototečnih kartonih je pri določenih posnetkih podano ocenjeno časovno obdobje, v katerem naj bi fotografije nastale (1909–1915: 1 fotografija, 1909–1914: 19 fotografij, 1910–1915: 5 fotografij, 19.–20. stoletje: 7 fotografij). Pri 357 posnetkih datum fotografiranja ni poznan.

Hramba gradiva

Zbirka Veselovega gradiva je shranjena v dokumentacijskih prostorih SEM, kjer je pod ustreznimi pogoji poskrbljeno, da se ohranja njeno trenutno stanje. Za dolgotrajno shranjevanje fotografskega gradiva¹⁰ je izrednega pomena ustrezna stalna relativna vlaga, ki se lahko giblje med 30 in 40 odstotki. V prostoru je nameščena klimatska naprava, ki uravnava ustrezno stalno temperaturo. Za črno-bele fotografije in negative je priporočljiva hramba pri temperaturi, nižji od 18 °C. Pri omenjenih pogojih je izrednega pomena predvsem neizpostavljenost gradiva velikim nihanjem v temperaturi in relativni vlagi. Naslednji pogoj, ki nam omogoča primerno varovanje, se nanaša na svetlobo, ki lahko povzroči hitrejše propadanje in posledično uničenje fotografskih zbirk. Primerno shranjevanje pomeni hrambo v temi, ob rabi in pregledovanju fotografskega gradiva pa moramo biti pozorni na to, da je gradivo čim krajši čas izpostavljeno svetlobi. Ob tovrstnem rokovanju z originalnimi fotografijami in negativi je treba upoštevati tudi priporočila strokovnjakov, ki ob tem narekujejo uporabo zaščitnih rokavic (Vodopivec 2003: 71–72). Gradivo je danes v celoti digitalizirano, zato tudi ni več potrebe po direktni manipulaciji z originali, saj nam digitalni zapisi omogočajo lažjo, hitrejšo in uporabnikom prijaznejšo rabo tega dokumentacijskega fonda. Digitalizacija Veselovega gradiva je bila izvedena v devetdesetih letih 20. stoletja, ko so se s postopkom skeniranja podobe pretvorile v digitalne zapise. Ponovna digitalizacija je bila izvedena v letu 2011, predvsem zaradi potreb po boljši kvaliteti slik.

⁹ Iz tega obdobja so Veselove fotografije, ki jih hrani dokumentacija SEM.

¹⁰ Pri tem mislim na hrambo črno-belih fotografij in negativov.

Veselove fotografije (647) so pritrjene na fototečne kartone, ki so opremljeni s podatki o vsebini posnetka, klasifikaciji, avtorju, kraju in datumu fotografiranja. Treba je tudi omeniti, da so bili v preteklosti k posameznim izbranim fotografijam dodani podrobnejši opisi vsebin (19 fotografijam), ki so jih oblikovali različni strokovnjaki. Glede na klasifikacijski sistem razvrstitve fotografij so fototečni kartoni vloženi v posamezne sklope, ki so temu primerno označeni v predalniku, kjer gradivo hranimo. Znotraj posameznih klasifikacijskih kategorij so fotografije razvrščene glede na njihovo inventarno številko od nižjih k višjim številkam. K fotografijam so priloženi tudi duplikati (81), ki so prav tako opremljeni s prej omenjenimi podatki.

Vsi negativi (533) so vloženi v PAT¹¹ testirane prozorne vrečke, razvrščeni v negativoteki glede na njihovo inventarno številko od nižjih k višjim številkam. Kot sem že omenila, so določeni negativi opremljeni s podatki o času in kraju fotografiranja, pri nekaterih zasledimo tudi zapise o fotografirani osebi ali drugem motivu na posnetku. Ob pregledovanju negativov in fotografij sem bila pozorna na ujemanje podatkov, navedenih na obeh medijih, pri čemer sem uredila nekaj nepravilnosti, ki sem jih opazila med urejanjem zbirke. Večino negativov predstavljajo stekleni negativi (481), nekaj jih je tudi na poliestrskem nosilcu (37), nekaj v formatu leica (15), v nekaterih vrečkah pa je ustrezno ločeno shranjenih tudi po več negativov, zabeleženih z ujemajočimi se inventarnimi številkami. Nekaj negativov na steklenih nosilcih je poškodovanih,¹² trije manjkajo.¹³

Sklep

Fotografija, ki jo lahko opredelimo kot »posebej izbran trenutek, preobražen v tanek predmet« (Sontag 2001: 21), je vizualni medij, ki si zaradi svoje dolge zgodovine in izredne priljubljenosti skozi čas vse do današnjih dni zasluži posebno mesto. Vsak trenutek, ki mine, je preteklost, ki jo lahko ujame v minljivi sedanjosti in s pomočjo fotografije analiziramo ter spoznavamo dejanja, dogajanja, katerih del nismo bili ali se jih ne spominjamo. Predstavlja določen trenutek, ki ga izberemo, in omogoča, da ta ni vplivan s prihodnjimi momenti. Je določen fragment, izsek časa in prostora, ki je kot tak dislociran, ločen od toka življenja, iz katerega je bil ob svojem nastanku in pridobitvi karakterja in kvalitete, s katerimi se nam vtisne v individualni in kolektivni spomin, izključen. V tem smislu lahko na fotografije gledamo kot na »surovine preteklosti«, ki nas s svojo vsebino in resničnostjo seznanjajo s svojimi pomeni, ki jih umeščamo v okvir našega zanimanja (Edwards 2001: 5–6, 8, 27).

Pregled Veselovega fotografskega gradiva je omogočil oblikovanje ocene stanja gradiva in možnosti njegove nadaljnje uporabe. Danes je gradivo predmet mnogih raziskav, ki vključujejo zanimanje za materialno, družbeno in duhovno kulturo slovenskega prostora. Predstavlja fond, ki je zanimiv zaradi svoje motivne raznolikosti in omogoča rabo na različnih področjih etnološkega raziskovanja. Motivno gledano so Veselove fotografije odsev njegovega časa in lahko rabijo kot slikovno gradivo pri mnogih

objavah v periodičnih in monografskih publikacijah, v preteklosti pa je bilo Veselovo gradivo uporabljeno tudi na nekaterih razstavah in multimedijskih predstavitev.

Današnja doba nam omogoča enostavno in hitro približanje različnih vsebin čim večjemu krogu uporabnikov, ki jih določena tema zanima. Spletne vsebine tako predstavljajo medij, ki je danes dostopen najširšemu krogu ljudi in nam omogoča hiter, jasen, v veliki meri vizualno podprt dostop do gradiv najrazličnejših vrst. Celoten fond Veselovih fotografij v SEM je digitaliziran in na voljo na spletni strani Slovenskega etnografskega muzeja (Internetni vir 1). Pri tem ostaja cilj objavljanja tovrstne dediščine na spletu enak: približanje gradiva uporabnikom in hkrati njegova zaščita pred mehanskimi poškodbami in obrabo zaradi fizične manipulacije. Ob pripravi različnega gradiva v okviru projekta Athena¹⁴ je bil v nabor izbranih vsebin vključen tudi Veselov fond iz SEM-a, ki je na voljo na spletnem portalu Europeana (Internetni vir 2).

Fond Veselovih fotografij je tako izjemen prispevek k spoznavanju življenja slovenskega človeka v prvih desetletjih 20. stoletja, saj s svojo izpovednostjo izbrani motivi sami pričajo o posameznih elementih vsakdanjega življenja. Vesel je s svojim načinom fotografiranja postal prepoznaven kot zapisovalec vsakdanjika in praznika, ki je s svojo fotografsko kamero zabeležil mimoidoče, znance, prijatelje, arhitekturo, dogodke. Pri tem je bil pozoren na detajle, ki dopolnjujejo njegove motive v celoto. Deloval je tako v urbanem kot ruralnem okolju, svoja potovanja po slovenskih krajih večkrat ponovil ter ob tem naredil veliko posnetkov, ki jih lahko še danes umestimo v konkreten prostor in na podlagi njihove vsebine skozi čas zasledujemo spremembe v ožjem in širšem okolju.

Zanimivost njegovega dela je v raznolikosti njegovega ustvarjanja, etnološki usmerjenosti in subjektivno izbrani predstavitvi realnega sveta, ki pa ni vedno tako pristno posredovano, kot bi lahko v tistem času še bilo. Pri fotografiji kot mediju, ki nam omogoča ujetje posameznih preteklih trenutkov in njihovo reprodukcijo v neskončnost (Barthes 1992: 13), se namreč pojavlja dilema, ki nam fotografijo na eni strani opredeljuje kot nek objektivni posnetek sveta in s tem verodostojen dokument, na drugi strani pa naj bi bila fotografija ob svojem nastanku vedno zaznamovana s subjektivnostjo pogleda tistega, ki stoji za kamero. Ob tem avtor fotografije s svojimi željami po posnetku, z zmožnostmi, ki so omejene na lastnosti tehnične opreme, ki jo uporablja, ter svojimi izkušnjami ustvari posnetek, ki je zaznamovan na eni strani z objektivnostjo fotografske kamere, ki nam omogoča »verodostojno in nepristransko reproduciranje življenja«, kar ji daje vrednost dokumenta, in s subjektivnostjo posameznika, ki prica o zanimanjih in dejanjih avtorja posnetka (Hederih 1996: 6). Fotografske podobe so tako subjektivni kulturni in družbeni artefakti, ki so podvrženi posameznikovim verjetjem, dvomom in izrazom (Sturken 2001: 280). Tako kakor je gledalcem ponujena možnost neštetih interpretacij vsebine fotografij, je ista možnost dana tudi fotografom ob njihovem ustvarjanju. Vsebinska fotografije je tista, ki gledalca spodbudi k razmišljanju in v njem vzbudi zanimanje, interes po njenem spoznavanju. Opozovalec s svojim vidom pride do vsebine fotografije, pri kateri

11 PAT – Photographic Activity Test – sprejela Mednarodna organizacija za standardizacijo (C. von Waldthausen 2004).

12 Poškodovanih je 9 negativov (neg. št. 819, 826, 873, 1471, 1493, 1509, 1970, 1980, 2014).

13 Trije negativi manjkajo (neg. št. 2211, 2434, 2621).

14 Evropski projekt, osredotočen na popularizacijo muzejske dediščine na spletnem portalu evropske digitalne knjižnice Europeana.

je pozoren na posamezne predmete, ki so prikazani, prostorsko dimenzijo, bolj natančne podatke o tem, kdo ali kaj je na sliki, ter na posamezne detajle, s spoznanjem katerih pridobi znanje, vednost o podobi. Vsako »branje« slike pomeni povezovanje z določenimi pomeni, skozi katere iščemo sporočila podob, ki jih je fotograf »zapisal«. S tem osmišljamo svet, ki nas obdaja, ter si na nam razumljiv način razlagamo njegove posamične elemente. Objektivnost in subjektivnost vsake podobe sta dva dejavnika, ki se ju je treba zavedati in ju zaradi pomembne vloge upoštevati pri samem ustvarjanju fotografij in njihovi poznejši interpretaciji. Današnja raba fotografij je v primerjavi z rabo iz preteklih obdobj povsem drugače ovrednotena. Fotografija je danes med nami prisotna v tolikšni meri, »da je od nenehnega gledanja skorajda ne vidimo« (Hederih 1996: 5). Čas je namreč privedel do tega, da so fotografije postale izdelki množične kulture in del našega vsakdana. Pomembno je, da tovrstne fotografije, kot je predstavljeno gradivo, spoznamo in v luči sedanjosti pravilno ovrednotimo ter ustrezno poskrbimo za njegovo hrambo. Skozi vsebino fotografije namreč lahko sledimo stvarnosti človeškega staranja, njeno moč pa lahko vidimo predvsem v dejstvu, da njena vsebina ohranja za vpogled trenutke, ki jih normalni tok časa nemudoma izpodrine z novimi (Sontag 2001: 69, 107).

Seznanitev s tovrstnim gradivom mi pomeni prvi korak k oblikovanju celostne slike Veselovega življenja in dela, spoznanje njegovega načina fotografiranja pa mi omogoča lažje vživetje v fotografov čas in kraj dela. Nadaljnje raziskovanje, preučevanje predstavljenega fonda, uporaba fotografij kot virov informacij in njihova pravilna interpretacija pa od raziskovalca zahteva dodatno seznanitev s časom ter z gospodarskimi in kulturnimi razmerami obdobja, v katerih je gradivo nastalo (Sosič 2001: 200). Podobe preteklosti, ki so bile ob svojem času ujetje v fotografsko kamero in so danes del zgodovine, ki jo imamo možnost spoznavati, nam s svojo vsebino reprezentirajo vse sfere kulture in načina življenja ljudi. Z njih lahko razberemo materialne, socialne in duhovne elemente v določenem času in prostoru ujetih trenutkov. Uporaba fotografije, interpretacija in predstavitev so odvisne od narave našega dela, saj je povednost njene vsebine odvisna od naše uporabe izbrane metodologije, znanstvenega aparata in zastavljenih ciljev raziskave.

Fotografije so podobe, ki služijo interpretaciji stvarnega sveta (Sontag 2001: 143). So sledi, ki neposredno kot stopinje posnemajo ujetjo realnost, s čimer se strinja tudi Berger, ki pravi, da fotografija nikoli ne deluje kot prikaz nekega izbranega predmeta oziroma objekta slikanja, temveč kot njegova sled (Berger 1999: 35), sled preteklosti, ki se je izvila iz sedanjosti.

Viri in literatura

BARTHES, Roland: *Camera Lucida: Zapiski o fotografiji*. Ljubljana: ŠKUC, FF in Studia Humanitatis, 1992.

BERGER, John: *Rabe fotografije*. Ljubljana: Cf* in Sorosov center za sodobne umetnosti, 1999.

C. VON WALDTHAUSEN, Clara: Razstavljanje fotografskega gradiva v knjižničnih in arhivskih zbirkah. V: Jedert Vodopivec (ur.), *Razstavljanje arhivskega in knjižničnega gradiva ter likovnih del na papirju*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2004, 175–188.

EDWARDS, Elizabeth: *Raw Histories: Photographs, Anthropology and Museums*. Oxford in New York: Berg, 2001.

HEDERIH, Jerneja: Človek, fotografija in etnologija. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 36, 1996, 5–6.

Internetni vir 1: <http://www.etno-muzej.si/sl/fran-vesel>, 3. 2. 2010.

Internetni vir 2: <http://www.european.eu/portal/brief-doc.html?start=1&view=table&query=fran+vesel>, 31. 3. 2010.

RUPERT, Marijan: Spomin in pozaba: Fran Vesel in problem nastajanja zasebnega kulturnega arhiva. V: *Fran Vesel (1884–1944): Fotografski kronist z začetka stoletja*. Ljubljana: Moderna galerija, 1999, 19–31.

SONTAG, Susan: *O fotografiji*. Ljubljana: Študentska založba, 2001.

SOSIČ, Barbara: Družinska fotografija kot eden od virov pri etnoloških raziskavah. *Etnolog* 62, 2001, 200.

STURKEN, Marita in Lisa CARTWRIGHT: *Practices of looking: An Introduction to Visual Culture*. Oxford in New York: Oxford University Press, 2001.

ŠARF, Fanči: Delo Etnografskega muzeja v Ljubljani od 1. januarja 1954 do 31. decembra 1956. *Slovenski etnograf* 10, 1957, 201–211.

ŠTRUMEJ, Lara: Ohraniti preteklost ali kako s fotografijo ukaniti čas. V: *Fran Vesel (1884–1944): Fotografski kronist z začetka stoletja*. Ljubljana: Moderna galerija, 1999, 9–18.

VODOPIVEC, Jedert: Hraniti in ohraniti fotografsko gradivo. V: Darko Knez (ur.), *Zborovanje Slovenskega muzejskega društva: Ptuj 9.–11. 10. 2003*. Ljubljana: Slovensko muzejsko društvo, 2003, 68–78.

Arhivski viri

Dokumentacija SEM, mapa RA286, podmapa Zgodovina muzeja: načrti, poročila, 1947–1976:

NEKREP, Sibila: *Poročilo o delu v II. tromesečju (april, maj, junij) 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956.

NEKREP, Sibila: *Poročilo o delu v III. tromesečju (julij, avgust, september) 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956a.

SEM: *Delovni načrt Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1955.

SEM: *Delovni plan Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1950*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1949.

SEM: *Delovni plan Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1951*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1950.

SEM: *Delovni plan Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1953*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1952.

SEM: *Delovni plan Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1955*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1954.

SEM: *Okvirni delovni načrt Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1954*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1953.

SEM: *Poročilo o delu v II. tromesečju (april, maj, junij) 1955*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1955.

SEM: *Poročilo o delu v III. tromesečju (julij, avgust, september) 1955*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1955a.

SEM: *Delovni plan Etnografskega muzeja v Ljubljani za leto 1957*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956.

ŠARF, Fanči: *Okvirni načrt dela za leto 1955*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1954.

ŠARF, Fanči: *Okvirni načrt dela za leto 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1955.

ŠARF, Fanči: *Poročilo o delu v III. tromesečju (julij, avgust, september) 1955*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1955a.

ŠARF, Fanči: *Poročilo o delu v II. tromesečju (april, maj, junij) 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956.

ŠARF, Fanči: *Poročilo o delu v III. tromesečju (julij, avgust, september) 1956*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956a.

ŠARF, Fanči: *Delovni plan za leto 1957*. Ljubljana: Etnografski muzej, 1956b.

OREL, Boris: Dopis EM Narodnemu muzeju. *Akti 1956–1960*, št. 580, 8. 6. 1956.

Fran Vesel's Photographic Collection in the Slovene Ethnographic Museum

Working in the first several decades of the 20th century, photographer Fran Vesel used his camera to capture material, social, and spiritual characteristics of the way of life of people of that period. Representing an excellent source for the research of daily life as well as of festive occasions, this photographic legacy is stored in three institutions in Ljubljana, namely the Slovene Ethnographic Museum, the National and University Library, and the National Museum of Slovenia. The article examines the photographs stored in the Slovene Ethnographic Museum Documentation Department, and particularly their timeline, geographic origins, and diverse motifs that may be of considerable interest to a number of researchers. The material contains 647 black and white photographs, 81 duplicate photographs, and 534 photographic negatives. When it came into possession of the Slovene Ethnographic museum in 1956, Fanči Šarf had undertaken the task of documenting and classifying this extensive legacy. The entire collection has now been digitized and is available to users on the Museum's website as well as on the Europeana online portal.

